

มาตรฐานการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล

(International Standard Classification Of Occupation : ISCO)

การจัดประเภทอาชีพ เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดโครงสร้างอาชีพทุกอาชีพที่มีในสถานประกอบการ อุตสาหกรรม หรือในประเทศให้เป็นหมวดหมู่ตามหน้าที่การงานที่ทำหรือที่รับผิดชอบในการทำงาน

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำมาตรฐานการจัดประเภทอาชีพโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลสถิติ เช่น สำมะโนประชากร สำรวจด้านครัวเรือน สำนวจภาวะการมีงานทำ ฯลฯ

2) เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนใช้เกี่ยวกับการจัดหางาน วางแผนงานด้านการศึกษา รายงาน ข้อมูลอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากการทำงาน การบริหารคนงาน ค่าตอบแทน การจัดการด้านการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่น

3) เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

● คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล

1) งาน (Job) หมายถึง ภาระและหน้าที่ที่ต้องกระทำโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นผู้จ้าง นายจ้าง หรือประกอบธุรกิจส่วนตัว

2) อาชีพ (Occupation) หมายถึง กลุ่มของงานที่กระทำภาระและหน้าที่ที่รับผิดชอบที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน

3) ทักษะ (Skill) หมายถึง ระดับความสามารถในการกระทำภาระและหน้าที่ที่รับผิดชอบของแต่ละงาน ซึ่งในการจัดประเภทอาชีพของ ISCO ได้แบ่งทักษะออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1) ระดับของทักษะ (Skill Level) หมายถึง ระดับความยากง่ายของภาระและหน้าที่ที่ต้องกระทำที่มีต่ออาชีพนั้นๆ ซึ่งนำมาใช้ในการจัดประเภทอาชีพระดับหมวดใหญ่ โดยพิจารณาจากปัจจัยต่อไปนี้

- ลักษณะทั่วไปของงานที่ต้องกระทำในอาชีพนั้นๆ

- ระดับของการศึกษาในระบบ (Formal education)

ตามที่กำหนดในมาตรฐานการจัดประเภทการศึกษา (ISCED-97) เพื่อนำมาใช้เป็นความรู้ในการประกอบอาชีพ แต่เนื่องจากแต่ละประเทศมีความหลากหลายในหลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน อีกทั้งตลาดแรงงานของแต่ละประเทศยังมีความต้องการแรงงานที่มีคุณสมบัติแตกต่างกัน ทำให้หลักเกณฑ์ในเรื่องของระดับการศึกษานั้นต้องมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละประเทศ

- การฝึกอบรมอย่างไม่เป็นทางการหรือจากประสบการณ์ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับงาน

ระดับทักษะสามารถแบ่งได้เป็น 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 มีลักษณะดังนี้

- ปฏิบัติงานประจำวันง่ายๆ ที่ใช้แรงกายเป็นหลัก หากมีการใช้เครื่องมือก็จะเป็นเครื่องมือชนิดใช้มือถือ (เช่น พลั่ว เสียม) หรืออุปกรณ์ไฟฟ้าง่ายๆ (เช่น เครื่องดูดฝุ่น) ปฏิบัติงานทำความสะอาด ขุดดิน ยกของด้วยมือ ประกอบสินค้าด้วยมือ เก็บผลไม้ ฯลฯ

- ส่วนใหญ่เป็นงานที่ใช้แรงงานและความอดทน อาจมีงานเขียนหรือคำนวณบ้าง แต่ไม่ใช่งานหลัก

- จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือระดับต้นของการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ISCED Level 1) อาจได้รับการฝึกอบรมหรือมีประสบการณ์ในงานที่เกี่ยวข้องมาบ้าง

ตัวอย่างอาชีพระดับทักษะที่ 1 เช่น คนทำความสะอาด คนขนของในรถขนส่งสินค้า คนงานทำสวน ผู้ช่วยทำครัว ฯลฯ

ระดับที่ 2 มีลักษณะดังนี้

- เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เช่น ควบคุมเครื่องจักรและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ช่างเขียนยนต์ บำรุงรักษาและซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าและเครื่องจักร คำนวณและจัดเก็บข้อมูล ฯลฯ

- ส่วนใหญ่เป็นผู้มีความสามารถในการอ่านข้อมูลเพื่อจัดทำบันทึกการทำงาน คำนวณตัวเลขได้อย่างถูกต้อง มีความสามารถเขียน คำนวณ และติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

- จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ISCED Level 2) หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย (ISCED Level 3) หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ISCED Level 4) รวมถึงความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม

ตัวอย่างอาชีพระดับทักษะที่ 2 เช่น คนขับรถประจำทาง เลขานุการ เสมียนบัญชี ช่างซ่อมจักรเย็บผ้า ช่างตัดเสื้อ พนักงานช่วยขายสินค้า ช่างทำผม ช่างไฟฟ้าในอาคาร ช่างยนต์ ฯลฯ

ระดับที่ 3 มีลักษณะดังนี้

- เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่ต้องใช้ความรู้ทางด้านเทคนิคและการปฏิบัติที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อนบนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ความรู้ทางเทคนิค และกระบวนการเฉพาะด้าน

- ต้องการความรู้ทางด้านภาษาและตัวเลขในระดับสูง และมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ดี มีความสามารถในการทำความเข้าใจเอกสาร จัดทำรายงานข้อเท็จจริง และสื่อสารด้วยวาจาในสถานการณ์ที่ยาก

- จบการศึกษาระดับอนุปริญญา (ISCED Level 5b) ซึ่งใช้เวลาเรียนประมาณ 1-3 ปี ภายหลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือมีประสบการณ์ทำงานในสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อทดแทนการศึกษาในระบบ

ตัวอย่างอาชีพระดับทักษะที่ 3 เช่น ผู้จัดการร้านค้า เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ เลขานุการด้านกฎหมาย ตัวแทนขายทางการค้า ช่างเทคนิคแพร่ภาพกระจายเสียง ฯลฯ

ระดับที่ 4 มีลักษณะดังนี้

- เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่ต้องแก้ไขปัญหาและตัดสินใจที่ยุ่งยากบนพื้นฐานของความรู้ในทางทฤษฎีและข้อเท็จจริงในสาขาเฉพาะ ทำการวิเคราะห์และวิจัยองค์ความรู้ในสาขาเฉพาะ วินิจฉัยและรักษาโรค ออกแบบโครงสร้างเครื่องจักร การก่อสร้าง และการผลิต

- ต้องการความรู้ทางด้านภาษาและตัวเลขในระดับสูงมาก และมีทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ดีเยี่ยม มีความสามารถในการทำความเข้าใจเอกสารและสื่อแนวคิดที่ซับซ้อนออกมาเป็นหนังสือ รายงาน หรือการนำเสนอด้วยวาจา

- จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า (ISCED Level 5a หรือสูงกว่า) ซึ่งใช้เวลาเรียนประมาณ 3 - 6 ปี ภายหลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือมีประสบการณ์ทำงานในสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อทดแทนการศึกษาในระบบ แต่ในบางวิชาชีพจำเป็นต้องผ่านการศึกษาในระบบเท่านั้น

ตัวอย่างอาชีพระดับทักษะที่ 4 เช่น ผู้จัดการฝ่ายขายและการตลาด วิศวกรโยธา ครูมัธยม แพทย์ พยาบาลห้องผ่าตัด นักวิเคราะห์ระบบ นายความ นักเศรษฐศาสตร์ ฯลฯ

3.2) ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของทักษะ (Skill Specification) นำมาใช้ในการจัดประเภทอาชีพระดับหมวดย่อย หมู่ และรหัสอาชีพ โดยพิจารณาจากปัจจัยต่อไปนี้

- สาขาวิชาของความรู้ที่จำเป็นต้องใช้
- เครื่องจักรและเครื่องมือที่ใช้
- วัตถุดิบที่ใช้
- ชนิดของสินค้าและบริการที่ผลิต

● แนวคิดการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล

การจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล มีพื้นฐานจากความคิดหลัก 2 ประการ คือ งาน และฝีมือ



การจัดกลุ่มระดับฝีมือ

การจัดกลุ่มระดับฝีมือ ISCO-88 พิจารณาจากความซับซ้อนของงานและหน้าที่ที่รับผิดชอบ ซึ่งเกณฑ์ที่สามารถนำมาใช้จัดกลุ่มระดับฝีมือคือ ระดับการศึกษา

แต่ระดับการศึกษาเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่สามารถนำมาใช้กำหนดระดับฝีมือได้ เนื่องจากการได้มาซึ่งฝีมือ ความรู้ความสามารถไม่จำเป็นต้องได้มาโดยผ่านการศึกษาอย่างเป็นทางการเท่านั้น อาจจะได้มาโดยการฝึกอบรมอย่างไม่เป็นทางการหรือได้จากประสบการณ์ก็ได้

ถึงแม้ว่าการศึกษาในระบบ การฝึกอบรม หรือประสบการณ์การทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้กำหนดระดับทักษะในการทำงาน แต่ปัจจัยที่สำคัญมากกว่าคือ “ลักษณะงานที่ทำหรือหน้าที่ที่รับผิดชอบ” เป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงคุณลักษณะของระดับทักษะในแต่ละงานได้ดีกว่า

โดยแนวคิดของความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของทักษะ นำมาใช้ในการจัดประเภทอาชีพระดับหมวดย่อย หมู่ และรหัสอาชีพ

การจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล ได้จัดจำแนกอาชีพออกเป็นหมวดใหญ่ หมวดย่อย หมู่ และรหัสอาชีพโดยใช้แทนด้วยเลขรหัส 4 ตัว ดังนี้

หมวดใหญ่ ได้แก่ กลุ่มที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งจัดประเภทอาชีพที่มีลักษณะที่คล้ายกันเข้าไว้ในกลุ่มเดียวกัน โดยจัดไว้เป็น 10 หมวดใหญ่ และใช้แทนด้วยเลขรหัส 1 ตัวแรก

หมวดย่อย ได้แก่ กลุ่มอาชีพซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มย่อยจากหมวดใหญ่ มีจำนวน 43 หมวดย่อย และใช้แทนด้วยเลขรหัส 2 ตัวแรก

หมู่ ได้แก่ กลุ่มอาชีพซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มย่อยจากหมวดย่อย มีจำนวน 130 หมู่ และใช้แทนด้วยเลขรหัส 3 ตัวแรก รหัสอาชีพ ได้แก่ กลุ่มอาชีพที่ย่อยที่สุดที่มีลักษณะคล้ายกัน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 436 อาชีพ และใช้แทนด้วยเลขรหัส 4 ตัว

1. การจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล (International Standard Classification Of Occupations : ISCO-88)

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล (ISCO-88) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการจัดประเภทข้อมูลอาชีพในโครงการสำมะโนและสำรวจต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลการจัดประเภทอาชีพที่เป็นมาตรฐานสากล สามารถเปรียบเทียบข้อมูลทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

- รายละเอียดของการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล ISCO-88

<http://statstd.nso.go.th/classification/description.aspx?id=5>

- โครงสร้างของการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล ISCO-88

<http://statstd.nso.go.th/classification/structure.aspx?id=5>

2. การจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล ฉบับแปลจาก International Standard Classification Of Occupation : ISCO-08

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล (ISCO-08) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการจัดประเภทข้อมูลอาชีพในโครงการสำมะโนและสำรวจต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลการจัดประเภทอาชีพที่เป็นมาตรฐานสากล สามารถเปรียบเทียบข้อมูลทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

- รายละเอียดของการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล ISCO-08

<http://statstd.nso.go.th/classification/description.aspx?id=16>

- โครงสร้างของการจัดประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล ISCO-08

<http://statstd.nso.go.th/classification/structure.aspx?id=16>